

BALTIJOS ŠALIŲ ATSKIRŲ ŪKIO ŠAKŲ GLOBALIZACIJOS LYGIO VERTINIMAS

Irena Pekarskienė¹, Rozita Susnienė²

¹*Kauno technologijos universitetas, Lietuva, irena.pekarskiene@ktu.lt*

²*Kauno technologijos universitetas, Lietuva, rozita.susniene@stud.ktu.lt*

<http://dx.doi.org/10.5755/j01.eP.1>

Abstract

The phenomenon of globalization and its impact on various areas of life are common subjects of scientific debate. In assessments of globalisation often carried out at an abstract theoretical level, there is little empirical data. The level of globalization in separate economic sectors and of impact of globalization on the development of industries are a new and under-studied phenomenon. All systematic studies of globalization evaluation are characterized by the use of different assessment components and factors are chosen using subjective criteria. Analysis, evaluation and application of research carried out and methodologies developed by foreign researchers, allow for an assessment the scope and perspectives of the globalization process in separate industries in the Baltic states.

Studied in the paper is the globalization level of separate industries of the Baltic countries during the period from 1996 to 2010 by using the globalization index proposed by S.J. Kobrin. Calculations of globalization indices of the surveyed industries in the Baltic countries showed that, during the studied time period, the level and the pace of globalization of the separate industries were different. However, comparing the trends in the globalization process of the surveyed industries, it appears that the economies of all three Baltic states are integrated into the global world economic system at a fairly high level and growth tendencies of the globalization level still remain in many industries.

Keywords: globalization, globalization indices, industry globalization indices, the Baltic states.

JEL Classification: F41, D22, F23.

Įvadas

Globalizacijos reiškinys, jo įtaka įvairioms gyvenimo sritims yra dažnas mokslinių diskusijų objektas. Dažnai globalizacijos vertinimai atliekami abstrakčiame teoriniame lygmenyje, mažai pagrįsti empiriniais duomenimis. Pasitelkus kiekybinius metodus ir empirinius įrodymus atsirastų galimybė objektyviau įvertinti globalizacijos proceso esmę, apimtį ir įtaką atskiroms socialinio gyvenimo sritims.

Gana plačiai žinomi bandymai įvertinti globalizacijos procesų apimtį šalies lygmenyje. Atskirose globalizacijos plėtros sferose – ekonominėje, kultūrinėje, socialinėje, politinėje - naudojami įvairūs kiekybiniai rodikliai. Siekiant išmatuoti globalizacijos reiškinį kaip visumą, sudaromi integruoti rodiklių rinkiniai, mėginama globalizacijos mastą įvertinti vienu kompleksiniu rodiklių rinkiniu.

Atskirų ūkio šakų globalizacijos lygis bei globalizacijos įtaka šakų plėtrai – naujas ir nepakankamai iširtas reiškinys. Siekiant įvertinti globalizacijos lygį, nustatyti, kaip jis kinta laike, jo skirtumus atskirose šakose, būtini šakos globalizacijos lygio kiekybiniai vertinimai. Užsienio autorių, pabrėžusių ekonominius globalizacijos aspektus ir vertinusių atskirų ūkio šakų globalizacijos lygį darbuose dominuoja teoriniai vertinimo aspektai: Gersbach (2002) ir Kobrin (1991) savo darbuose analizuoja globalios šakos sampratą; Morrison ir Roth (1990), Groggaard ir kt. (2005), Makhija ir kt. (1997), Wan ir Hoskisson (2003), Benito ir kt. (2002), Mets ir kt. (2010), Rugman ir Verbeke (2004) tiria veiksnius, kurie skatina ar slopina ūkio šakų ar pavienių įmonių globalizacijos procesus. Minėtų autorių darbuose pateikiami šakos globalizacijos lygio vertinimo modeliai pasižymi didele veiksmų įvairove bei menka praktinio taikymo perspektyva.

Lietuvos autoriai vertina globalizacijos įtaką šalies ekonomikos vystymuisi (Alimiene & Kuvykaite, 2008; Ciegis et al., 2008; Diskiene et al., 2008; Gylys, 2008; Melnikas, 2008; Niedvaras, 2008; Snieska & Bruneckiene, 2009; Sliburytė ir Masteikiene, 2010; Tvaronavičienė ir Kalasinskaite, 2010) ir atskirų ekonomikos sektorių plėtrai (Bagdanavicius ir Jodkonienė, 2008; Čepinskis ir Masteika, 2010; Juščius ir Lekavičienė, 2007; Kersiene & Savanevičienė, 2009; Navickas & Malakauskaite, 2009) bei atskirų kompanijų veiklai (Žukauskas, 2006). Globalizacijos kiekybinio vertinimo aspektus tyrė Juščius (2001; 2004; 2007), Mačerinskis ir kt. (2003), Žičkienė (2008). Pekarskiene & Susniene (2011) vertino Baltijos šalių globalizacijos lygį šalies lygmenyje. Kiekybiniai atskirų ūkio šakų globalizacijos lygio tyrimai yra reikalingi, nes jie leistų ne tik nustatyti šakos globalizacijos lygį, bet ir įvertinti globalizacijos procesų įtaką šakos vystymuisi.

Tyrimo objektas – Baltijos šalių atskirų ūkio šakų globalizacijos lygis.

Straipsnio tikslas – pritaikyti S.J.Kobrin globalizacijos indekso metodiką Baltijos valstybių atskirų ūkio šakų globalizacijos lygio tyrimui.

Tyrimo metodika. Mokslinės literatūros palyginamoji analizė ir sintezė, sisteminė analizė, Baltijos šalių atskirų ūkio šakų statistinių duomenų analizė ir interpretavimas, loginė ir grafinė analizė.

Globalizacijos vertinimo šakoje teorinės įžvalgos

Siekiant objektyviai įvertinti ir palyginti tarpusavyje šakų globalizavimo lygį, būtina išskirti specifinius kiekybinius rodiklius. Kiekybiškai vertindami šakų globalizavimo lygį, mokslininkai išskiria skirtingus rodiklius. Morrison ir Roth (1990) tokiems rodikliams priskiria tarptautinės prekybos lygį, tarptautinės konkurencijos intensyvumą, konkurentų skaičių pagrindinėse tarptautinėse rinkose, produktų standartizacijos laipsnį jose. Johansson ir Yip (1994) mano, kad globalizacijos rodikliai turi apimti rinkos, kaštų, konkurencijos, teisinio reguliavimo veiksnius. Gersbach (2002) pabrėžia užsienio investicijų veiksnio įtaką, ir teigia, kad globalizacijos kiekybiniame vertinime tiesioginių užsienio investicijų rodiklio lyginamasis svoris turi būti ne mažesnis, negu užsienio prekybos rodiklių.

Morrison ir Roth (1990; 1992; 1993) analizavo įvairius tarptautinių ekonominių ryšių kiekybinius aspektus šakos lygmenyje ir, remdamiesi Porter, Yip, Contractor, Bartlett ir Ghoshal bei kitų autorių teorinėmis koncepcijomis ir prielaidomis, pirmieji pabandė kiekybiškai įvertinti kai kurių JAV ūkio šakų globalizacijos lygį, naudodami tarptautinės prekybos rodiklius ir remdamiesi oficialia statistika. Šakos tarptautinių ryšių lygio mastą Morrison ir Roth siūlo vertinti indeksu, kuris apskaičiuojamas naudojant tokią formulę:

$$TR_{it} = (X_{it} + M_{it}) / (P_{it} + M_{it} - X_{it}) \quad (1)$$

čia: TR_{it} – šakos tarptautinių ryšių mastas, i – šaka, t – laikas metais, X_{it} – eksportas, M_{it} – importas, P_{it} – šakos gamybos lygis.

Kuo šakos tarptautinių ryšių mastas aukštesnis, tuo didesnę vaidmenį šakoje vaidina pasaulinio ūkio veiksniai. Morrison ir Roth šakos tarptautinių ryšių masto indeksas svarbus ir koncepcijos, ir metodologijos prasme. Jis leidžia nustatyti tarptautinių ryšių svarbą šakoje. Tačiau Juščius (2004) mano, kad TR indeksas yra nepakankamas rodiklis internacionalizacijos ir globalizacijos lygiui šakoje įvertinti, nes nors ir fiksuodamas tarptautinių ekonominių ryšių mastus, jis visgi neatskleidžia tų ryšių prigimties. Aukštas tarptautinių ryšių lygis dar nereiškia aukšto šakos integracijos į globalias ekonomikos struktūras laipsnio.

Labiausiai žinomas ir dažniausiai minimas moksliniuose ekonomikos internacionalizacijos ir globalizacijos darbuose yra Kobrin (1991), pirmasis įvedęs šakos globalizacijos indekso sampratą. Savo tyrimuose Kobrin stengėsi atspindėti tarptautinės integracijos laipsnį vertės kūrimo grandinėje, eliminuodamas jos nacionalinius aspektus. Bet kurios šakos globalizacijos lygiui vertinti Kobrin siūlo naudoti globalizacijos indeksą, kuris apskaičiuojamas:

$$GI = 1 - [|X_{it} - M_{it}| / (X_{it} + M_{it})] \quad (2)$$

čia: GI – globalizacijos (globalios integracijos) indeksas, i – šaka, t – metai, X_{it} – eksportas, M_{it} – importas, $|X_{it} - M_{it}|$ – absoliutus eksporto ir importo skirtumas.

Kobrin GI indekso reikšmė gali būti nuo 0 iki 1. Nulinis dydis reiškia, kad šakos viduje produktai yra arba tik importuojami, arba tik eksportuojami, ir kompanijos vertę kuria tik vienoje šalyje. Jei globalizacijos indeksas lygus vienetui, tai reiškia, kad toje šakoje firmų importas lygus eksportui. Intensyvūs mainai tarp valstybių realiai atspindi kompanijų veiklos tarptautinės integracijos gylį.

Juščiaus (2004) nuomone Kobrin globalizacijos indeksas - labai tinkamas funkcinės integracijos rodiklis metodologine prasme, nes empiriniu būdu išreiškia vidinių integracijos veiksnių sąveiką šakoje ir atspindi integruojančius globalizacijos bruožus. Moksliniuose tyrimuose jis naudingas ne tik atskirų šakų, bet ir atskirų šakose veikiančių kompanijų globalios integracijos palyginimams.

Tiriant Baltijos šalių atskirų šakų globalizacijos lygį naudosime Kobrin globalizacijos indekso skaičiavimo metodiką.

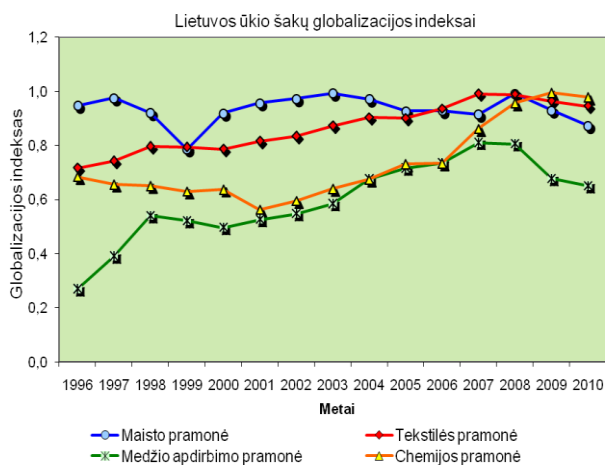
Tyrimas ir jo rezultatai

Panaudojant Kobrin globalizacijos indeksą buvo tiriamas Baltijos šalių atskirų ūkio šakų globalizacijos lygis 1996 - 2010 metų laikotarpiu. Skaičiavimams naudoti Lietuvos, Latvijos ir Estijos statistikos departamentų statistinių rodiklių bazių duomenys. Iki įstojimo į Europos Sąjungą Lietuva, Latvija ir Estija naudojo skirtingas ekonominių rodiklių bei ekonominių veiklų klasifikavimo sistemas. Tik nuo 2004 m. duomenys klasifikuojami pagal vieningą sistemą ir pateikiami Eurostatui. Tiriant globalizacijos proceso tendencijas buvo siekiama apimti kuo ilgesnį laikotarpį. Tai įtakojo tiriamų šakų pasirinkimą.

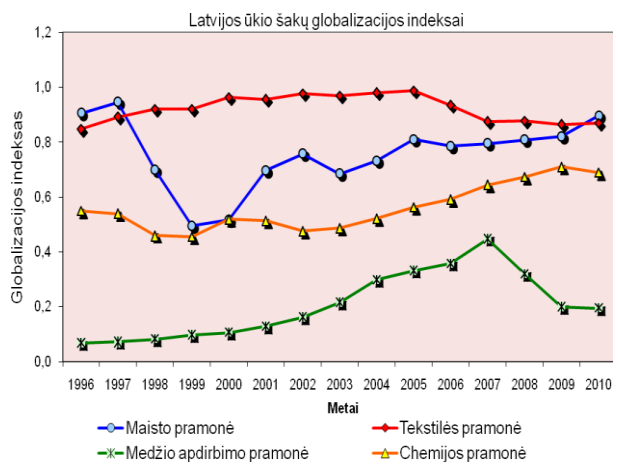
Tiriamos šios ūkio šakos: maisto pramonė (apimanti maisto produktų, gėrimų ir tabako gamybą), tekstilės pramonė (apimanti tekstilės ir tekstilės gaminių gamybą bei odos ir odos dirbinių gamybą), medžio apdirbimo pramonė (apimanti medienos ir medžio gaminių gamybą), chemijos pramonė (apimanti chemikalų ir chemijos produktų gamybą). Šios šakos tyrimui pasirinktos būtent todėl, kad Baltijos šalių statistikos duomenų bazėse jos klasifikuojamos vienodai ir duomenys prieinami už pasirinktą laikotarpį.

Baltijos šalių tiriamų ūkio šakų globalizacijos indeksų skaičiavimai parodė, kad tiriamuoju laikotarpiu atskirų šakų globalizacijos lygis ir globalizacijos tempai buvo skirtingi.

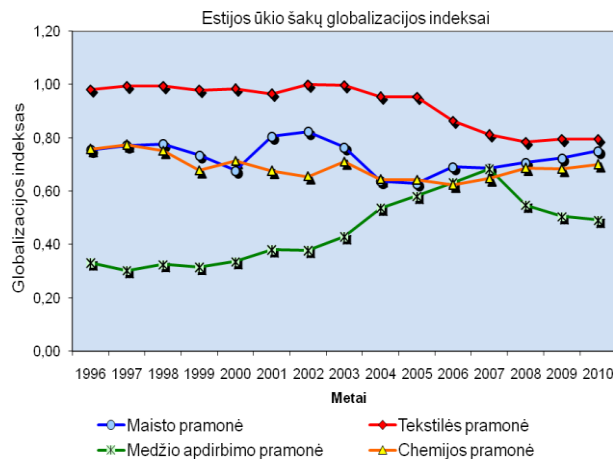
Tiriamąjį laikotarpį pradžioje Lietuvoje (1 pav. a)) labiausiai globalizuota buvo maisto pramonė, ir nepaisant globalizacijos indekso svyravimų, per visą tiriamąjį laikotarpį ši šaka išlieka viena iš labiausiai integruotų į pasaulinį ūkį. Per visą laikotarpį globalizacijos indekso vidutinė reikšmė buvo 0,93. 1996 m. šios šakos globalizacijos indeksas buvo didžiausias (0,95), staigus jo sumažėjimas buvo 1999 m., kai dėl ekonominės krizės Rusijoje ženkliai pakito Lietuvos maisto pramonės eksporto ir importo srutai. 1999 m., palyginus su 1998 m., maisto pramonės eksportas sumažėjo net 32 proc., o importas – tik 10 proc., ir maisto pramonės globalizacijos indeksas sumažėjo iki 0,79. 2010 m. globalizacijos rodiklis buvo sumažėjęs iki 0,87. Per visą tiriamąjį laikotarpį globalizacijos indeksas 0,08 punkto sumažėjo, ir galima teigti, kad Lietuvos maisto pramonėje pastebima globalumo mažėjimo tendencija.

a)

b)

c)

1 pav. Lietuvos (a), Latvijos (b) ir Estijos (c) ūkio šakų globalizacijos indeksai, 1996-2010 m.

Lietuvos tekstilės pramonėje per visą tiriamąjį laikotarpį pastebimos globalumo didėjimo tendencijos. Tekstilės pramonės globalizacijos indeksas per visą tiriamąjį laikotarpį didėjo nuo 0,72 iki 0,95. Pasaulinės

finansinės krizės pradžioje (2007 - 2008 m.) tekstilės pramonė buvo labiausiai globalizuota (globalizacijos indeksas siekė 0,99), ir šiuo metu tekstilės pramonė išlieka viena iš labiausiai globalizuotų Lietuvos ūkio šakų.

Lietuvos chemijos pramonės globalizacijos indeksas laikotarpio pradžioje, lyginant su anksčiau aptartomis šakomis, buvo pakankamai mažas - 0,68, per penkerius metus jis mažėjo ir 2001 m. siekė tik 0,56. Nuo 2002 m. globalizacijos indeksas pradėjo didėti ir augimo tendencijos išliko iki nagrinėjamo laikotarpio pabaigos. 2010 m. šios šakos globalizacijos indeksas siekė 0,98. Šiuo metu chemijos pramonė tiriamų šakų tarpe yra labiausiai globalizuota.

Lietuvos medžio apdirbimo pramonės globalizacijos lygis, lyginant su kitomis šakomis, buvo žemiausias per visą tiriamąjį laikotarpį, tačiau šios pramonės šakos globalizacijos tempai buvo ganėtinai spartūs: nuo 0,27 laikotarpio pradžioje iki 0,65 laikotarpio pabaigoje, o 2007 - 2008 m. šakos globalizacijos indeksas siekė net 0,81. 2009 - 2010 m. pastebima medžio apdirbimo pramonės globalumo mažėjimo tendencija.

Latvijoje (1 pav. b)) laikotarpio pradžioje labiausiai globalizuota buvo maisto pramonė (šakos globalizacijos indeksas buvo 0,91). Latvijos maisto pramonės integracija į pasaulinį ūkį nuo 1997 m. ėmė ženkliai lėtėti, ir per du metus globalizacijos rodiklis nukrito iki 0,49, tačiau šaliai atsigavus po Rusijos ekonominės krizės ir perorientavus savo užsienio prekybos kryptis, šakos globalizacijos lygis netolygiai kilo ir laikotarpio pabaigoje pasiekė 0,9. Taigi, Latvijos maisto pramonė tiriamųjų šakų tarpe yra labiausiai globalizuota.

Latvijos tekstilės pramonė visą laikotarpį buvo viena iš labiausiai globalizuotų Latvijos ūkio šakų. Jos globalizacijos indeksas visą tiriamąjį laikotarpį buvo labai aukštas ir svyravo nuo 0,87 iki 0,99.

Latvijos chemijos pramonė yra vidutinio globalizacijos lygio, tačiau pastebima didėjimo tendencija (nuo 0,55 laikotarpio pradžioje iki 0,69 lygio 2010 m.).

Medžio apdirbimo pramonė Latvijoje buvo ir išlieka mažiausiai integruota į pasaulinį ūkį. 1996 m. jos globalizacijos indeksas buvo tik 0,07, šios šakos tarptautinė prekyba buvo vystoma tik viena, eksporto, kryptimi ir nors 2007 m. šakos globalizacijos indeksas pakilo iki 0,45, šakos globalizacijos lygis vėlesniais metais vėl mažėjo ir 2010 m. globalizacijos indeksas buvo 0,2. Latvijos medžio apdirbimo pramonė išlieka menkai globalizuota ūkio šaka.

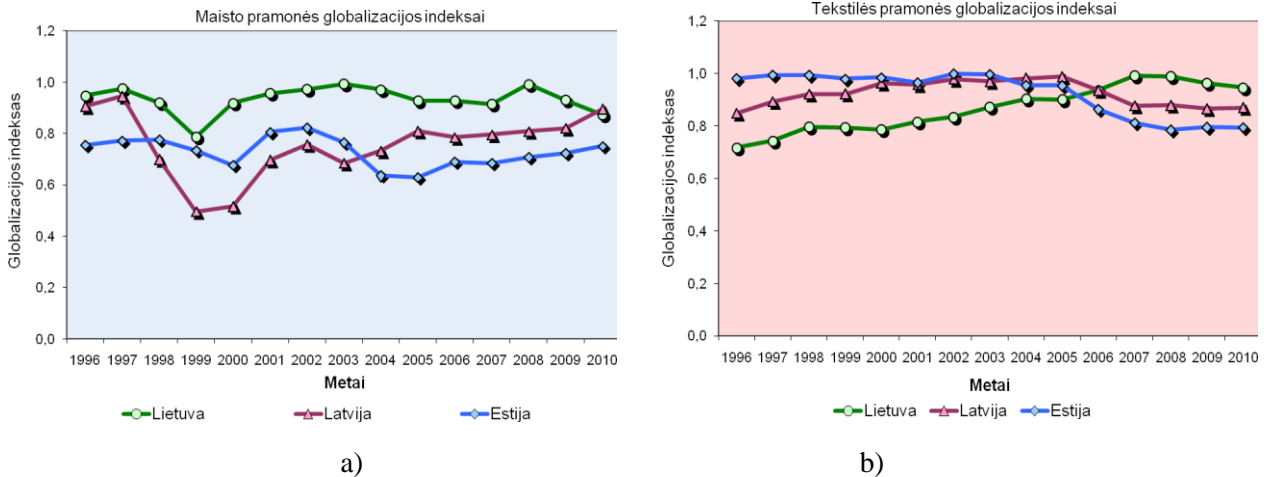
Estijoje per tiriamąjį laikotarpį labiausiai globalizuota šaka buvo tekstilės pramonė. Nors ir pastebima globalizacijos indekso mažėjimo tendencija (nuo 0,98 1996 m. iki 0,78 2011 m.), ši šaka lieka labiausiai globalizuota tiriamųjų šakų tarpe.

Estijos maisto pramonės šakos globalizacijos indekso pokyčiai tiriamuoju laikotarpiu buvo labai įvairūs – jis tai mažėjo (2000 m. Rusijos ekonominės krizės įtakoje jis buvo nukritęs iki 0,68, o 2005 m. – iki 0,63), tai ženkliai didėjo (2001 - 2002 m. svyravo apie 0,81 – 0,82). Tačiau per visą laikotarpį absoliutus pokytis buvo nedidelis: nuo 0,76 laikotarpio pradžioje iki 0,75 laikotarpio pabaigoje. Galima teigti, kad Estijos maisto pramonė yra gana aukštu laipsniu integruota į globalų pasaulinį ūkį.

Tą patį galima būtų pasakyti ir apie Estijos chemijos pramonės globalizacijos lygį - tiriamuoju laikotarpiu globalizacijos indekso absoliutus neigiamas pokytis buvo nežymus (nuo 0,76 iki 0,70), ši pramonės šaka išlieka gana aukšto globalizacijos lygio. Tuo tarpu medžio apdirbimo pramonėje iki 2007 m. pasireiškusi ryški globalizacijos augimo tendencija (globalizacijos indeksas nuo 0,33 padidėjo iki 0,68) vėliau pakito ir medžio apdirbimo pramonė tampa vis mažiau globali (2010 m. jos globalizacijos indeksas siekė tik 0,49).

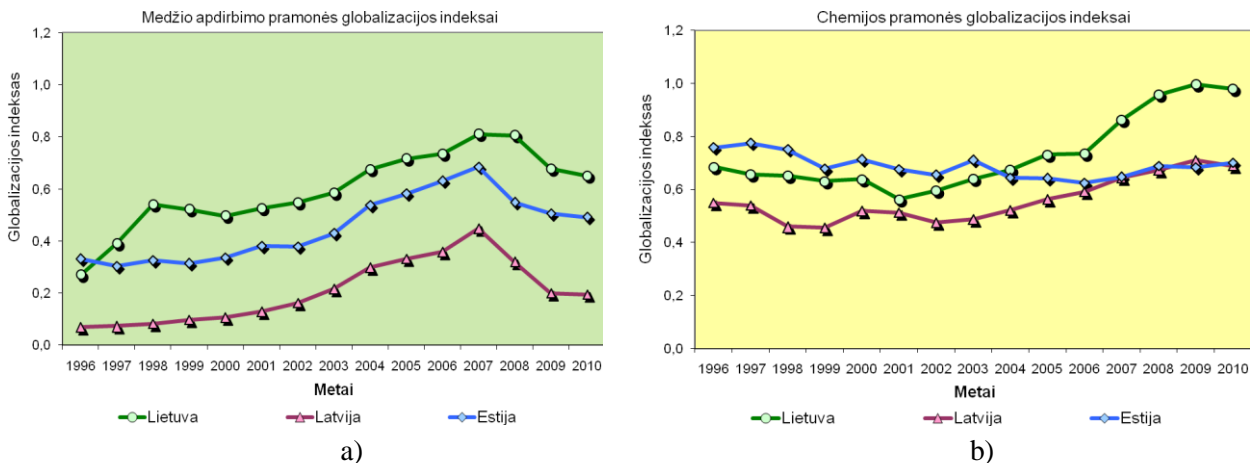
Lyginant tiriamų ūkio šakų globalizacijos lygį tarp atskirų valstybių (žr. 2 pav. ir 3 pav.) galima teigti, kad maisto pramonė (2 pav. a)) visą tiriamąjį laikotarpį labiausiai globalizuota buvo Lietuvoje. Tuo tarpu, Latvijos maisto pramonės globalizacijos indeksas tiriamojo laikotarpio pabaigoje labai sparčiai didėjo ir 2010 m. Latvijos maisto pramonė tapo labiausiai globalizuota Baltijos šalių tarpe.

Tekstilės pramonės globalizacijos lygis (2 pav. b)) laikotarpio pradžioje buvo žemiausias Lietuvoje, tačiau 2004 - 2006 m. Latvijos ir Estijos tekstilės pramonės globalizacijos indeksai ėmė mažėti, o Lietuvos, atvirščiai – didėti, todėl šalių pozicijos pasikeitė ir Lietuvos tekstilės pramonė 2010 m. buvo labiausiai globalizuota. Be to, matome, kad visose trijose šalyse tekstilės pramonė yra labai aukšto globalizacijos lygio.

2 pav. Baltijos šalių maisto pramonės ir tekstilės pramonės globalizacijos indeksai, 1996-2010 m.

Medžio apdirbimo pramonės globalizacijos lygio pokyčiai (3 pav. a)) buvo didžiausi visose Baltijos šalyse ir globalizacijos lygio tendencijos visose trijose Baltijos šalyse buvo tos pačios: nuo laikotarpio pradžios iki 2007 m. medžio apdirbimo pramonės globalizacijos indeksai didėjo, o nuo 2007 m., prasidėjus pasaulinei finansinei ir ekonominei krizei, jie ėmė mažėti, taigi visose trijose Baltijos šalyse matoma medžio apdirbimo pramonės globalizacijos lygio mažėjimo tendencija. Labiausiai globalizuota Baltijos šalių tarpe yra Lietuvos medžio apdirbimo pramonė.

3 pav. Baltijos šalių medžio apdirbimo ir chemijos pramonės globalizacijos indeksai, 1996-2010 m.

Chemijos pramonės globalizacijos lygis (3 pav. b)) laikotarpio pradžioje buvo panašus visose trijose Baltijos valstybėse (Lietuvoje – 0,68, Latvijoje – 0,55, Estijoje – 0,76), tačiau nuo 2006 m. Estijos ir Latvijos chemijos pramonės globalizacijos procesas stabilizavosi ir vyko kone identiškai, o Lietuvos chemijos pramonėje nuo 2006 m. pasireiškė ryškios globalėjimo tendencijos ir ši šaka, 2009 m. pasiekusi visišką globalizacijos lygį (jos globalizacijos indeksas buvo lygus 1,0), tapo labiausiai globalizuota Baltijos šalių tarpe.

Išvados

1. Lietuvos tiriamų šakų globalizacijos indekso skaičiavimai parodė, kad 1996 – 2010 m. laikotarpiu atskirų šakų globalizacijos lygis ir globalizacijos tempai buvo skirtingi. Labiausiai globalizuotos tiriamojo laikotarpio pradžioje buvo maisto pramonės ir tekstilės pramonės šakos, o laikotarpio pabaigoje praktiškai visos tiriamos šakos pasiekė aukštą globalizacijos lygį. Medžio apdirbimo pramonės globalizacijos lygis, lyginant su kitomis šakomis, buvo žemiausias per visą tiriamąjį laikotarpį, tačiau šios pramonės šakos globalizacijos tempai buvo labai spartūs, ir Lietuvos

- medžio apdirbimo pramonė iš žemo globalizacijos lygio per tiriamąjį laikotarpį pakilo į gana aukštą pasaulinės integracijos lygį.
2. Latvijos atskirų šakų globalizacijos lygis per nagrinėjamąjį laikotarpį buvo labai skirtingas, skirtingos buvo ir atskirų ūkio šakų globalizacijos lygio kitimo tendencijos. Labiausiai globalizuotos Latvijoje yra maisto pramonės ir tekstilės pramonės šakos ir pastebimos tolesnės maisto pramonės globalizacijos indekso didėjimo tendencijos. Pastebimos globalizacijos lygio didėjimo tendencijos ir chemijos pramonės šakoje. Medžio apdirbimo pramonė Latvijoje, kaip ir Lietuvoje, buvo mažiausiai integruota į pasaulinį ūkį, ir Latvijos medžio apdirbimo pramonė išlieka menkai globalizuota ūkio šaka.
  3. Labiausiai globalizuota šaka Estijoje yra tekstilės pramonė ir nors Estijos tekstilės pramonės šaka kol kas ir išlieka labiausiai globalizuota, pastebima žymi globalizacijos indekso mažėjimo tendencija. Estijos maisto pramonė yra gana aukštu laipsniu integruota į globalų pasaulinį ūkį. Tuo tarpu Estijos chemijos pramonės globalizacijos procesas tiriamuoju laikotarpiu vyko mažėjimo kryptimi. Medžio apdirbimo pramonėje, kuri, kaip ir kitose Baltijos šalyse yra žemiausio globalizacijos lygio, pasireiškusį ryškų globalizacijos augimo tendencija pakito, todėl galima teigti, kad Estijos medžio apdirbimo pramonė tampa vis mažiau integruota į pasaulinį ūkį.
  4. Lyginant tiriamų ūkio šakų globalizacijos lygį tarp atskirų Baltijos valstybių, išryškėjo, kad maisto pramonė labiausiai globalizuota Lietuvoje. Tekstilės pramonė visose trijose Baltijos šalyse yra labai aukšto globalizacijos lygio. Chemijos pramonės globalizacijos lygis yra panašus visose trijose Baltijos valstybėse. Didžiausi globalizacijos lygio pokyčiai visose trijose Baltijos šalyse pastebimi medžio apdirbimo pramonėje. Latvijos medžio apdirbimo pramonės didelės importo ir mažos eksporto apimtys nulemia tai, kad ši šaka išlieka mažiausiai globalizuota.

Literatūra

1. Alimiene, M., & Kuvykaite, R. (2008). Standardization/adaptation of marketing solutions in companies operating in foreign markets: an integrated approach. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 1 (56), 37-47.
2. Bagdanavicius, J. & Jodkoniene, Z. (2008). Brain drain from Lithuania: the attitude of civil servants. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 2 (57), 55-60.
3. Benito, G.R.G., Larimo, J., Narula, R., Pedersen, T. (2002). Multinational Enterprises from Small Economies. *International Studies of Management and Organization*, 32(1), 57-78
4. Čepinskis, J.; Masteika, I. (2010). Changes in Logistic Service Market Generated by Trends of Globalization. *Economics and Management*, 15, 47-54.
5. Ciegis, R., Gavenauskas, A., Petkevičiute, N., & Štreimikiene, D. (2008). Ethical values and sustainable development: Lithuanian experience in the context of globalisation. *Technological and Economic Development of Economy*, 14(1), 29-37.
6. Diskiene, D., Galiniene, B. & Marcinskas, A. (2008). Managerial attitudes in the context of global challenges: the Lithuanian survey. *Transformations in Business & Economics*, 7/3(15), 21-38.
7. Eesti Statistika [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.ee/>>.
8. Gersbach, H. (2002). Does and How Does Globalisation Matter at the Industry Level? *World Economy*, 23(2), 209-229.
9. Gyls, P. (2007). *Ekonomika, antieconomika ir globalizacija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
10. Groggaard, B., Gioia, C., Benito, G.R.G. (2005). An Empirical Investigation of the Role of Industry Factors in the Internationalization Patterns of the Firms. SMG Working Paper, 9.
11. Johansson, J.K.; Yip, G.S. (1994). Exploiting Globalization Potential: U.S. and Japanese Strategies. *Strategic Management Journal*, 15, 579-601.
12. Juscius, V. (2001). Globalūs gamybos-paskirstymo-vartojimo sąveikos pokyčiai. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 2(22), 72-76.
13. Juscius, V. (2004). The Issues of Quantitative Assessment of Globalization. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 5(40), 49-56.
14. Juščius, V., Lekavičienė, D. (2007). The Impact of Internationalization and Globalization on the Competitiveness of Companies. *Economics and Management*, 12, 746-753.
15. Kersiene, K., Savaneviciene, A. (2009). The Formation and Management of Organizational Competence Based on Cross-cultural Perspective. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 5, 56-67.

16. Kobrin, S.J. (1991). An Empirical Analysis of the Determinants of Global Integration. *Strategic Management Journal*, 12, 17-31.
17. Latvijas Statistika [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.csb.gov.lv/>>.
18. Mačerinskas, J., Matekonienė, J., Pipinytė, A. (2003). Globalizacijos poveikio valstybės ekonomikai pagrindinės koncepcijos. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 3, 68-75.
19. Makhija, M.V., Kim, K., Williamson, S. (1997). Measuring Globalization of Industries Using a National Industry Approach: Empirical Evidence Across Five Countries and Over Time. *Journal of International Business Studies*, 28(4), 679-710.
20. Melnikas, B. (2008). Integration processes in the Baltic region: the new form of regional transformations in the European Union. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 5(60), 54-64.
21. Mets, T., Kaarna, K., & Kelli, A. (2010). Intellectual Property – Lever or Barrier to the Globalization of Knowledge-intensive SMEs of Small Country Origin. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 21(4), 387-398.
22. Morrison, A.J., Roth, K. (1990). An Empirical Analysis of the Integration-Responsiveness Framework in Global Industries. *Journal of International Business Studies*, 21(4).
23. Morrison, A.J., Roth, K. (1992). Taxonomy of Business-Level Strategies in Global Industries. *Strategic Management Journal*, 13, 399-418.
24. Morrison, A.J., Roth, K. (1993). Relating Porter's Configuration/Coordination Framework to Competitive Strategy and Structural Mechanisms: Analysis and Implications. *Journal of Management*, 19(4), 797-818.
25. Navickas, V., & Malakauskaite, A. (2009). The possibilities for the identification and evaluation of tourism sector competitiveness factors. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 1(61), 37-44.
26. Niedvaras, J. (2008). On the phenomenon of globalisation. *Transformations in Business & Economics*, 3(15), supplement 3, 18.
27. Pekarskiene, I. & Susniene, R. (2011). An assessment of the level of globalization in the Baltic States. *Inžinerinė Ekonomika-Engineering Economics*, 22(1), 58-68.
28. Rugman, A.M., Verbeke, A. (2004). A Perspective of Regional and Global Strategies of Multinational Enterprises. *Journal of International Business Studies*, 35, 3-18.
29. Snieska, V., Bruneckiene, J. (2009). Measurement of Lithuanian regions by regional competitiveness index. *Inžinerinė ekonomika-Engineering Economics*, 1(61), 45-57.
30. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.stat.gov.lt/lt/>>.
31. Šliburytė, L., Masteikienė, R. (2010). Impacts of Globalization on Lithuanian Economic Growth. *Economics and Management*, 15, 288-294.
32. Tvaronavičienė, M., Kalašinskaitė, K. (2010). Whether Globalization in the Form of FDI Enhances National Wealth: Empirical Evidence from Lithuania. *Journal of Business Economics and Management*, 11(1), 5-19.
33. Wan, W.P., Hoskisson, R.E. (2003). Home Country Environments, Corporate Diversification Strategies, and Firm Performance. *The Academy of Management Journal*, 46(1), 27-45.
34. Žičkienė, S. (2008). Global Integration: Scope of Assessment Methods. *Socialiniai mokslai*, 2(60), 22-31.
35. Žukauskas, P. (2006). Kompanijų veiklos internacionalizacija. Kaunas: VDU.